

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Д. О. Пузіков, к. пед. н.

Прогнозування розвитку загальної середньої освіти — це передусім цілеспрямована діяльність уповноважених суб'єктів (учених, керівників органів управління освітою та навчальних закладів, педагогів та ін.), яка має засновуватися на відповідних теоретико-методологічних і методичних засадах, приписах нормативно-правових актів. Як людська діяльність, прогнозування загалом і прогнозування розвитку загальної середньої освіти зокрема мають досить ґрунтовно вивчений науковцями компонентний склад (суб'єкти, об'єкти, мету, завдання, процес, засоби, умови, результати тощо), виходячи з якого її можна віднести до системних утворень. Визнаним загальнонауковим методологічним підходом до вивчення таких системних об'єктів є системно-діяльнісний підхід. Варто зауважити, що прогнозування розвитку загальної середньої освіти є складною й особливо відповідальною соціальною діяльністю, що породжує її науковість і технологічність, обумовленість правовими приписами.

Прогнозування загалом і прогнозування розвитку загальної середньої освіти зокрема неможливо також розглядати без урахування його процесуального характеру, а саме — наявності послідовних етапів, процедур і операцій прогнозування, у ході здійснення яких досягається результат діяльності.

Таким чином, прогнозування розвитку загальної середньої освіти можна розглядати як багатокомпонентний системний об'єкт, у дослідженні якого доцільно виділяти статичний та динамічний аспекти його існування. Виходячи з вимог системного підходу, ми маємо спочатку розглянути прогнозування розвитку загальної середньої освіти в статистиці (як компонентний склад означеної діяльності, складники якої перебувають у зв'язках і відносинах), а потім — у динаміці (як послідовність етапів, алгоритм діяльності, без дотримання якого неможливо здобути необхідний результат).

Аналіз наукової літератури, присвяченої важливим аспектам розвитку та функціонування системи загальної середньої освіти (Н. М. Бібік, В. І. Бондар, Н. П. Дічек, І. А. Зязюн, В. В. Краєвський, В. Г. Кремень, І. Я. Лернер, О. І. Локшина, О. І. Ляшенко, С. М. Ніколаєнко, В. В. Олійник, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, А. А. Сбруєва, М. М. Скаткін, О. В. Сухомлинська, О. М. Топузов, А. В. Хуторський та ін.), наукових праць з теорії та методології педагогічного моделювання (О. С. Березюк, Н. І. Білик, О. В. Бернацька, С. У. Гончаренко, О. М. Дахін, І. Г. Єрмаков, В. І. Загвязінський, Є. О. Лодатко, Т. В. Лопухіна, В. С. Пікельна, Н. І. Тонконог та ін.), дав змогу визначити та обґрунтувати компоненти теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

Розроблена теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти включає такі компоненти: суб'єктний (суб'єкти прогнозування з урахуванням його рівнів, форми організації їх), об'єктний (об'єкти загальної середньої освіти, розвиток яких прогнозується), нормативно-цільовий (цілі та завдання, закріплені у відповідній документації), процесуальний (послідовність етапів, процедур та операцій, які складають алгоритм прогнозування), інструментальний (сукупність, методів, методик, засобів прогнозування), ресурсний (кадрові, фінансові, інформаційні тощо), результативний (результати прогнозування, представлені у формі окремих прогнозів (суджень), прогностичних моделей, рекомендацій тощо).

Щодо вивчення динамічного аспекту, етапів прогнозування розвитку загальної середньої освіти, то їх перелік і послідовність відповідають етапам соціального прогнозування, визначеним і обґрунтованим у працях учених (І. В. Бестужев-Лада, Б. С. Гершунський, Л. А. Онищук, Ю. В. Салюк та ін.). До цих етапів (які мають цикліч-

ний характер) необхідно зарахувати: передпрогнозну орієнтацію, прогнозний фон об'єкта прогнозування, вихідну модель об'єкта прогнозування, пошукову модель об'єкта прогнозування, нормативну модель об'єкта прогнозування, верифікацію та уточнення прогностичних моделей, вироблення рекомендацій для суб'єктів освітньої діяльності, наступну передпрогнозну орієнтацію. Основні особливості сучасного прогнозування полягають у змістовому наповненні цих етапів, що зумовлено як об'єктом прогнозування (система загальної середньої освіти, її компонентний склад), так і новими методиками й засобами прогностичної діяльності, які виникли, пройшли апробацію та поширилися за останні десятиліття.